

ผู้ใหญ่บ้านประพจน์ไม่ดี : ลูกบ้านมีสิทธิร้องขอให้ออก !

ธัญธร บึงประเสริฐ
พนักงานคดีปกครองชำนาญการพิเศษ

**“พอคอสองพันห้าร้อยสี่ ผู้ใหญ่ลี้ตีกลองประชุม ชาวบ้านต่างมาชุมนุม มาประชุมที่บ้านผู้ใหญ่ลี้
ต่อไปผู้ใหญ่ลี้จะขอล่าว ถึงเรื่องราวที่ได้ประชุมมา ทางเราสั่งมาว่า ทางเราสั่งมาว่า ให้ชาวนา
เลี้ยงเปิดและสุกร...”**

สำหรับท่านที่รู้จักบทเพลงนี้... ก็คงอายุอานามไม่น้อยเลยทีเดียวนะคะ ผู้เขียนก็เช่นกัน (ฮ่า ฮ่า ฮ่า)
เพลงนี้เนื้อร้องก็บอกอยู่แล้วว่า พ.ศ. 2504 ผู้ใหญ่ลี้ตีกลองประชุม ตอนนั้นก็ปาไป พ.ศ. 2561 ก็ราว 57 ปี
มาแล้ว เพลงนี้แต่งโดยคุณพิพัฒน์ บริบูรณ์ ซึ่งเนื้อร้องได้สะท้อนให้เห็นถึงภาพของการสื่อสารกันระหว่าง
ผู้ใหญ่บ้านกับลูกบ้านในสมัยก่อนอย่างมีอารมณ์ขัน

เมื่อพูดถึง **“กำนัน - ผู้ใหญ่บ้าน”** ต้องถือว่าเป็นตำแหน่งที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับชาวบ้าน เรียกว่า
เป็นที่พึ่งพิงของลูกบ้านในยามที่มีปัญหาทุกข์ร้อน ถ้าชุมชนใดมีกำนัน - ผู้ใหญ่บ้านดี ก็จะมีส่วนช่วย
ในการพัฒนาชุมชนนั้น ๆ ได้อย่างมาก เพราะถือเป็นตัวกลางสำคัญในการเชื่อมและประสานการดำเนินงาน
หรือโครงการต่าง ๆ ของหน่วยงานของรัฐให้สัมฤทธิ์ผลได้

เอ... แล้วหากหมู่บ้านใด ตอนเลือกตั้งก็คิดว่าได้คนดี แต่เวลาผ่านไปผู้ใหญ่บ้านเกิดมีพฤติกรรม
เปลี่ยนแปลงไปหรือมีความประพฤติที่ไม่เหมาะสมหรือไม่สนใจทุกข์สุขของราษฎร จนทำให้ราษฎรขาดความ
เชื่อมั่น เชื่อถือ และขาดความไว้วางใจในการให้ทำหน้าที่ต่อไป !

อย่างนี้... ราษฎรต้องอดทนต่อไปหรือไม่ ?

**พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2457 มาตรา 14 (6) ได้ให้สิทธิราษฎร
ในพื้นที่จำนวนไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของผู้มีสิทธิเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้าน สามารถเข้าชื่อกันร้องขอให้ผู้ใหญ่บ้าน
ดังกล่าวออกจากตำแหน่งได้**

เช่นในคดีนี้ เรื่องมีอยู่ว่า... ขณะที่ผู้ฟ้องคดีเป็นผู้ใหญ่บ้านได้ถูกผู้ว่าราชการจังหวัดมีคำสั่งให้ออกจาก
ตำแหน่ง เนื่องจากมีชาวบ้านจำนวน 118 คน ได้เข้าชื่อร้องเรียนผู้ฟ้องคดีว่ามีความประพฤติไม่เหมาะสมกับ
ตำแหน่ง ปฏิบัติหน้าที่ไม่สมกับการเป็นผู้นำท้องถิ่น นายอำเภอจึงแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริง
โดยผลการสอบสวนสรุปว่าผู้ฟ้องคดีมีพฤติการณ์น่าเชื่อตามที่ถูกร้องเรียน แต่ไม่ปรากฏพยานหลักฐานเพียงพอ
ที่จะสั่งให้ออกจากตำแหน่งได้

เมื่อเป็นเช่นนี้... นายอำเภอจึงดำเนินการตามแนวปฏิบัติของหนังสือกระทรวงมหาดไทยประกอบกับ
หนังสือกรมการปกครองที่กำหนดให้กรณีมีการร้องเรียนและมีการสืบสวนแล้วพบว่าผู้ถูกร้องเรียนมีความ
ประพฤติที่ไม่เหมาะสมจริง แต่ไม่อาจสั่งให้ออกจากตำแหน่งฐานบกพร่องทางความประพฤติหรือ
ความสามารถไม่เหมาะสมกับตำแหน่งได้ ให้ราษฎรออกเสียงลงประชามติ (แบบลับ)

มาดูกันต่อค่ะว่า... ผลการลงคะแนนจะเป็นอย่างไร !

ในวันลงมติปรากฏว่ามีผู้มาใช้สิทธิจำนวน 141 คน ลงมติให้ผู้ฟ้องคดีออกจากตำแหน่งจำนวน 138
คน ซึ่งเป็นคะแนนที่มากกว่ากึ่งหนึ่งของผู้มีสิทธิเลือกตั้งทั้งหมดซึ่งมีจำนวน 257 คน ผู้ว่าราชการจังหวัดจึงมี
คำสั่งให้ผู้ฟ้องคดีออกจากตำแหน่ง

ผู้ฟ้องคดีนำคดีมาฟ้องต่อศาลปกครองโดยให้เหตุผลว่า คำสั่งดังกล่าวไม่ชอบด้วยกฎหมายเพราะตนถูกกลั่นแกล้งจากฝ่ายตรงข้าม โดยผู้ที่เข้าชื่อร้องเรียนก็มีจำนวนไม่ถึงกึ่งหนึ่งของผู้มีสิทธิเลือกตั้งเนื่องจากมีผู้ขอถอนชื่อออกทำให้เหลือผู้ลงชื่อร้องเรียนเพียง 118 คน นอกจากนี้ผู้ที่ได้รับแต่งตั้งเป็นกรรมการควบคุมการลงประชามติจำนวน 2 คน อยู่ฝ่ายตรงข้ามกับผู้ฟ้องคดี ทำให้การดำเนินการลงประชามติไม่ชอบเพราะผู้ปฏิบัติหน้าที่ไม่เป็นกลาง

เมื่อข้อเท็จจริงเป็นเช่นนี้ ศาลท่านจะวินิจฉัยอย่างไร ? ติดตามกันต่อเลยคะ

กรณีประเด็นผู้ที่เข้าชื่อร้องเรียนมีจำนวนไม่ถึงกึ่งหนึ่งของผู้มีสิทธิเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้านนั้น ศาลปกครองสูงสุดวินิจฉัยว่าเจตนารมณ์ของบทบัญญัติมาตรา 14 (6) ดังกล่าว มีเจตนาที่จะให้ผู้ใหญ่บ้านออกจากตำแหน่งโดยเหตุที่ราษฎรผู้มีสิทธิเลือกผู้ใหญ่บ้านจำนวนไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งร้องขอ การพิจารณากรณีนี้จึงต้องคำนึงถึงเจตนาของราษฎรผู้มีสิทธิเลือกผู้ใหญ่บ้านในหมู่บ้านนั้นเป็นสำคัญ ซึ่งกฎหมายดังกล่าวมิได้กำหนดรายละเอียดหรือวิธีดำเนินการไว้

เมื่อกระทรวงมหาดไทยได้กำหนดแนวทางปฏิบัติในการแสดงเจตนาโดยให้ใช้วิธีการลงประชามติเพื่อตรวจสอบเจตนาที่แท้จริงของราษฎรในหมู่บ้าน ผลจากการลงมติจึงถือเป็นสาระสำคัญของการแสดงเจตนาของราษฎร มิใช่จำนวนรายชื่อผู้ลงชื่อร้องเรียน เมื่อคะแนนที่ได้จากการลงมติดีมากกว่ากึ่งหนึ่งของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง คำสั่งที่ให้ผู้ฟ้องคดีพ้นจากตำแหน่งจึงชอบด้วยกฎหมายแล้ว

สำหรับข้อโต้แย้งของผู้ฟ้องคดีกรณีคณะกรรมการควบคุมการลงประชามติจำนวน 2 รายซึ่งไม่ถูกกับผู้ฟ้องคดีนั้น เห็นว่าการเป็นกรรมการในการลงประชามติเป็นเพียงการควบคุมและนับคะแนนการลงประชามติเท่านั้น บุคคลทั้งสองไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจในการลงประชามติของราษฎร จึงไม่ทำให้การลงประชามติขาดความเป็นกลาง อีกทั้งไม่ปรากฏข้อเท็จจริงว่าบุคคลทั้งสองได้มีพฤติการณ์ที่เป็นการกลั่นแกล้งหรือทำการใด ๆ ให้เป็นที่เสียหายแก่ผู้ฟ้องคดี

ส่วนที่ผู้ฟ้องคดีอุทธรณ์ว่าศาลปกครองชั้นต้นยังมิได้วินิจฉัยว่าผู้ฟ้องคดีกระทำความผิดตามที่ถูกร้องเรียนหรือไม่นั้น เห็นว่าบทบัญญัติมาตรา 14 (6) เป็นบทบัญญัติที่กำหนดให้ผู้ใหญ่บ้านต้องออกจากตำแหน่งเนื่องจากราษฎรร้องขอ โดยคำนึงถึงความประสงค์ของราษฎรเป็นสำคัญ ซึ่งการออกจากตำแหน่งดังกล่าวเป็นไปตามเสียงส่วนใหญ่ของราษฎร โดยไม่จำเป็นต้องพิจารณาถึงการกระทำความผิดของผู้ใหญ่บ้านแต่อย่างใด (คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ.165/2557)

คดีนี้ศาลปกครองได้วินิจฉัยให้เห็นถึงเจตนารมณ์ของบทบัญญัติมาตรา 14 (6) แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ฯ ที่กำหนดให้ราษฎรสามารถใช้สิทธิร้องขอให้ผู้ใหญ่บ้านออกจากตำแหน่งได้หากมีพฤติการณ์ที่ไม่เหมาะสม โดยต้องมีเสียงเกินกว่ากึ่งหนึ่งของผู้มีสิทธิเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งพิจารณาจากผลการลงประชามติซึ่งเป็นเจตนาที่แท้จริง แม้ในตอนเข้าชื่อร้องเรียนจะนำไปสู่การทำประชามติจะมีผู้ร้องขอไม่ถึงกึ่งหนึ่งของผู้มีสิทธิเลือกตั้งก็ตาม

ผู้ใหญ่บ้านที่เข้ามาดำรงตำแหน่งแล้ว จึงต้องประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นประโยชน์เหมาะสมกับตำแหน่งอย่างเสมอต้นเสมอปลาย เพราะประชาชนเลือกท่านเข้ามาได้ ก็มีสิทธิถอดถอนท่านออกจากตำแหน่งได้เช่นกัน ! แต่ทั้งนี้ ทั้งนี้ ต้องเป็นเรื่องที่มีมูลความจริง มิใช่การกลั่นแกล้งกันนะคะ !

แล้วพบกันใหม่คราวหน้า... (ปริกษาคติปกครองได้ที่ สายด่วนศาลปกครอง 1355)
